

Dialogen går vidare

Utvärdering av samhällsinformation till nyanlända

*Eva Sennemark
Anette Moberg*

Maj 2010

Innehåll

Sammanfattning.....	4
1. Inledning.....	5
1.1 Genomförande.....	5
1.2 Rapportens upplägg.....	7
2. Samhällsinformation i fokus	8
2.1 Från samhällsinformation till samhällsorientering	8
2.2 Verksamhet vid Enheten för samhällsinformation.....	9
2.3 Reflektion och lärande	11
3. Informatörernas erfarenheter	12
3.1 Mot en större delaktighet.....	12
3.2 Arbetsmiljö och anställningsförhållanden	13
3.3 Utbildningsmaterialet.....	14
4. Deltagarnas erfarenheter	17
4.1 Samhällsinformation – en viktig del av integrationen	17
4.2 Arbetsmodellen.....	19
4.3 Samhällsinformation – en viktig del i integrationen.....	20
5. Samverkansaktörernas erfarenheter	23
5.1 Introduktionssekreterare.....	23
5.2 SFI/IVIK-anordnare	25
5.3 Studiebesöksanordnare	27
6. Diskussion och slutsatser	29
6.1 Sammanfattande slutsatser.....	29
6.2 Kvalitetssäkring av verksamheten	30
6.3 Mot en utökad samverkan	32
Referenser	34
Bilaga 1: Utbildningens innehåll	35

Sammanfattning

En uppföljande utvärdering av verksamheten vid Enheten för samhällsinformation i Göteborgs Stad har genomförts av Eva Sennemark och Anette Moberg vid FoU i Väst/GR. Syftet var främst att följa upp den utvärdering som genomfördes 2008 och eventuellt generera nya förslag på förbättringar av verksamheten. Fokusgrupper genomfördes med sex deltagargrupper, en grupp samhällsinformatörer samt ledning och kanslipersonal. Telefonintervjuer/intervjuer genomfördes med samverkansparterna; introduktionssekreterare, SFI/IVIK-anordnare¹ samt studiebesöksanordnare. Analysen är tematisk där olika parter utsagor också har jämförts inbördes och med varandra.

Resultatet visar att verksamheten har stabiliserat sig sedan den förra utvärderingen och fungerar väl. Den främsta framgångsfaktorn som beskrivs av samtliga intervjuade parter är arbetsmodellen med information på modersmål och dialog mellan deltagare och samhällsinformatör. Resultatet av utvärderingen kan sammanfattas i följande punkter:

Informatörerna...

- upplevde en större delaktighet i verksamheten och att samsynen bland dem har ökat.
- ansåg att kompetensutvecklingen hjälpt dem att bli mer professionella i sin yrkesroll.
- ansåg att utbildningsmaterialet nu är mer anpassat efter deltagarnas behov.

Deltagarna...

- ansåg att samhällsinformationen ger dem kunskap, trygghet och verktyg för integration.

- ansåg att information på modersmålet genom dialog är förutsättningen för att de ska kunna ta till sig informationen.
- var i stort sett nöjda med innehållet i informationen och studiebesöken.

Samverkansparterna...

- ansåg att urskiljandet av samhällsinformationen från SFI medfört en kvalitetshöjning.
- var positiva till arbetsmodellen med dialog och information på modersmålet.
- uppfattade samarbetet med Enheten för samhällsinformation som givande.
- hade fått huvudsakligen positiv respons från deltagarna och i några fall också märkt en ökning i kunskapsnivå eller ökad förståelse för det svenska samhället.

De förbättringsområden som utvärderingen pekat på rör främst behovet av ytterligare kvalitets-säkring av verksamheten med preciserade målsättningar och en förkortning av det utarbetade informationsmaterialet för att informatörerna ska hinna med att förmedla informationen. Det andra utvecklingsområdet berör samverkan där flera av samverkansparterna önskar utöka samverkan för att undvika schemakrockar och dubbelinformation men också ta del av den kompetens som finns vid enheten. Problemet med att mindre språkgrupper inte alltid kan erbjudas samhällsinformation kvarstår men kan eventuellt lösas genom ett framtida samarbete inom Göteborgsregionen. ■

¹ SFI = Svenska för invandrare. IVIK = Invandrarintroduktion inom det individuella programmet, ett introduktionsår för nyanlända i gymnasieåldern.

1. Inledning

I Sverige är samhällsinformation för nyanlända en del av den tvååriga introduktionsperioden för nyanlända flyktingar. Introduktionen regleras av en förordning om statlig ersättning för flyktingmottagande (SFS 1990:927). Målsättningen är att ge nyanlända möjligheter till egen försörjning samt delaktighet i det svenska samhället. Flera statliga utredningar har berört myndigheternas ansvar för att korrekt information ges till de nyanlända och även påtalat brister i det nuvarande systemet (se exempelvis SOU 2003:75, SOU 2008:58). Enligt förslag från regeringen kommer staten, genom Arbetsförmedlingen, att återfå huvudansvaret för nyanländas arbetsmarknadsetablering från och med december 2010 (prop 2009/10:60).

Enheten för samhällsinformation i Göteborgs Stad startade i projektform våren 2008. Bakgrunden var ett beslut i kommunfullmäktige år 2006 om att flytta ansvaret för samhällsinformationen från vuxenutbildningen till stadsdelsnämnderna. En ny organisation med bas i Gunnared byggdes upp enligt samma samordningsprinciper som introduktionsenheterna.² Verksamheten finansieras av statliga schablonmedel enligt länsstyrelsens prognoser om flyktingströmmarnas storlek. Sedan september 2008 utgör enhetens arbete en del av kommunens ordinarie verksamhet (Sennemark & Moberg 2008).

Föreliggande utvärdering har utförts av Eva Sennemark och Anette Moberg vid FoU i Väst/GR. Syftet har främst varit att följa upp den utvärdering som gjordes ett halvår efter enhetens uppstart samt att eventuellt generera nya förslag på förbättringar. Huvudfrågeställningar för utvärderingen har varit:

- Vilka förändringar har genomförts i relation till de förbättringsområden som identifierades vid utvärderingen 2008?
- Hur uppfattar berörda parter (deltagare, informanter, samverkansparter) verksamheten?
- Vilka framgångsfaktorer respektive hinder kan identifieras?

1.1 Genomförande

Liksom vid den föregående utvärderingen 2008 är frågeställningarna uttalat kvalitativa varför kvalitativa metoder använts för datainsamlingen. Även denna gång ville uppdragsgivaren fokusera på deltagarnas och samhällsinformatörernas upplevelser. Det fanns också önskemål att inkludera ytterligare samverkanspartners i utvärderingen såsom studiebesöksanordnare och SFI/IVIK.

Datainsamling

Dokumentation från enhetens arbete har lästs in av utvärderarna. Utvärderarna har gått igenom det utbildningsmaterial för vuxna respektive ungdomar som finns framtaget som stöd för samhällsinformatörerna. Nedan specificeras metoder för datainsamling som använts för respektive målgrupp.

Ledning och kanslipersonal

Två gruppintervjuer genomfördes, varav en med ledningen (verksamhets- och enhetschef) och en med kanslipersonalen, totalt fem personer. Vid dessa intervjuer avhandlades förändringar i verksamheten, hinder och framgångsfaktorer liksom tankar inför framtiden. Båda intervjuerna tog 1,5-2 timmar att genomföra och spelades in på band.

2. Innebär att enheten i Angered samordnar fyra stadsdelar, Hisingen sex och Västra Frölunda elva.

Samhällsinformatörer

Samhällsinformatörerna nåddes via en längre fokusgrupp som delades upp i två delar med rast emellan. Under den första delen diskuterades verksamheten, förändringar och uppfattningar om informatörernas roll, uppdrag med mera. Del två ägnades åt det arbetsmaterial som finns framtaget som stöd för informatörerna (PowerPoint och skrivet material) för att eventuellt hitta förslag på förbättringar. Urval till fokusgruppen gjordes i samarbete med kansliets personal och var strategiskt utifrån kriterier som ålder, kön, språkgrupp och erfarenhet. Totalt nio informatörer deltog i diskussionen. Fokusgruppen tog fyra timmar att genomföra och spelades in på band. Ytterligare tre informatörer nåddes via deltagande observation då en av utvärderarna deltog i undervisningen i en somalisktalande och en arabisktalande grupp.

Deltagare

Deltagarna nåddes dels via deltagande observation som gav möjlighet till informella samtal men också iakttagelser av samspel mellan deltagarna och mellan deltagare och informatör/er.

En fokusgrupp genomfördes med arabisktalande före detta deltagare som tidigare genomgått kursen i samhällsinformation. Syftet var att försöka förstå om och i så fall på vilket sätt samhällsinformationen underlättat för de före detta deltagarna att komma in i det svenska samhället. Deltagarna kom från flera olika grupper och valdes ut slumpvis av kanslipersonalen utifrån kriterierna kön, ålder och grupp. Cirka arton personer kontaktades via telefon, varav sex deltog i fokusgruppen.³

Fem fokusgrupper genomfördes med nuvarande deltagare, varav två med somalisktalande vuxna, en med somalisktalande ungdomar, en med arabisktalande vuxna och en med albansktalande vuxna. Av dessa utbildades fyra grupper vid enhetens lokaler i Angered och en vid Odinskolan. Kriterier för urval var språkgrupp och att deltagarna skulle befinna sig i slutet av utbildningen i samhällsinformation. Den albansktalande gruppen och ungdomsgruppen omfattades av utvärderingen trots att de bara hunnit halvvägs eftersom dessa verksamheter var nya. I tre av fokusgrup-

perna deltog samtliga gruppmedlemmar då tio eller färre personer var närvarande. I två av grupperna gjordes ett urval i klassrummet och varannan deltagare valdes ut.

Totalt nåddes 52 deltagare, 20 kvinnor och 32 män i åldern 18-60 år. Av dessa var 46 nuvarande deltagare och sex före detta deltagare. Bland de vuxna var utbildningsbakgrunden varierande, från enstaka år i skolan till universitetsutbildning. Majoriteten av den albanska gruppen hade kommit genom anhöriginvandring medan övriga till största delen var flyktingar. Av de före detta deltagarna arbetade tre, en var arbetssökande och en studerade.

Samverkansaktörer

Telefonintervjuer genomfördes med fem *introduktionssekreterare* i Göteborg, varav två från Bergsjön/Kortedala, en från Gunnared/Lärjedalen, en från Hisingen och en från Frölunda. Ytterligare en telefonintervju genomfördes med den person i Alingsås som ansvarar för samhällsinformationen där.

Telefonintervjuer genomfördes också med fyra *studiebesöksanordnare*; försäkringskassan, skatteverket, polisen och räddningstjänsten. En femte myndighet (Arbetsförmedlingen) skulle deltagit men samtliga kontaktpersoner där hade slutat och gick inte att nå. Urvalet bestod av den personal som koordinatörerna hade haft sitt huvudsakliga samarbete med. SFI/IVIK-anordnare nåddes via intervjuer med verksamhetsansvarig och rektor för SFI samt rektor på IVIK. Telefonintervjuer genomfördes med två SFI-lärare på SFI, en från Lernia och en från ABF. Urvalet av lärare gjordes av anställda med samordningsansvar hos utbildningsanordnarna vilka tillfrågade tre lärare var. Det slutgiltiga urvalet gjordes av utvärderarna. Från den tredje SFI-anordnaren erhöles inga namn trots upprepade påstötningar.

Dataanalys

Samtliga inspelade intervjuer och fokusgrupper skrevs ut i sammanfattad form. Vid telefonintervjuerna skrevs svaren in direkt i datorn. En tematisk analys genomfördes målgruppsvis där citat plockades ut för att illustrera de teman som framkom vid analysen. Resultatet från respektive målgrupp jämfördes inbördes och stämdes

³ Kontakten togs av en administratör som inte tidigare träffat deltagarna

av mot lednings- och personalintervjuerna som också använts för beskrivning av verksamheten. Resultaten har sedan använts för att besvara frågeställningarna för utvärderingen.

De citat som återges i rapporten har ibland ändrats till skriftspråk för att underlätta läsningen, dock utan att förändra innebörden i det som sagts. Mindre detaljer kan ha ändrats för att undvika igenkännande av intervjupersonerna.

Avgränsningar – bortfallsanalys

Utvärderingen har nått ett mindre antal av enhetens deltagare och gör inte anspråk på att gälla för alla som genomgått samhällsinformationen. Detsamma gäller introduktionssekreterarna där endast enstaka personer från respektive enhet har nåtts. Då det inbördes resultatet både inom deltagargrupperna och mellan målgrupperna till stor del ger en liknande bild finns anledning att tro att resultatet är trovärdigt. Det vill säga resultatet från fokusgrupper, telefonintervjuer och deltagande observation stödjer varandra. Alla språkgrupper har inte nåtts men de två största (somalisk- och arabisktalande) samt två av de nya verksamheterna (albansk- och ungdomsgrupp).

Urvalet av lärare på SFI är begränsat och det går inte att dra några allmänna slutsatser utifrån intervjuerna. Båda lärarna visade sig också undervisa på nivå ett i svenskundervisningen där kommunikationen med deltagarna är mer begränsad, vilket gjorde att lärarna hade svårt att bedöma elevernas respons på samhällsinformationen.

1.2 Rapportens upplägg

I kapitel två ges en bakgrundsbeskrivning till förestående förändringar av samhällsinformationen nationellt när staten i december övertar ansvaret för introduktionen till nyanlända. Kapitel två ger också en beskrivning av enhetens arbete idag och förändringar i relation till den tidigare utvärderingen. Kapitel tre, fyra och fem skildrar resultatet av föreliggande utvärdering utifrån berörda parter och målgrupper. Kapitel sex innehåller avslutande slutdiskussion och slutsatser samt rekommendationer inför framtiden. I rapporten används förkortningen enheten för att beteckna Enheten för samhällsinformation. ■

2. Samhällsinformation i fokus

Kapitel 2 inleds med en beskrivning av de förestående förändringar av samhällsinformationen som är på gång på nationell och regional nivå. I avsnitt 2.2. beskrivs verksamheten vid Enheten för samhällsinformation samt de förändringar som enligt ledning och personal gjorts i relation till den föregående utvärderingen 2008. Kapitlet avslutas med några reflektioner kring aktuell forskning som påvisat betydelsen av reflektion för att åstadkomma ett lärande.

2.1 Från samhällsinformation till samhällsorientering

En gemensam nationell definition av samhällsinformationens innehåll och omfattning har hittills saknats. Detta har fått till följd att ambitionsnivån har varierat från kommun till kommun. Regeringen beslutade i september 2009 att ge länsstyrelserna i uppdrag att kartlägga befintlig samhällsinformation för nyanlända på lokal och regional nivå. Uppdraget genomfördes av länsstyrelsen i Stockholm och visade tydligt att samhällsinformationen skiljer sig åt mellan de svenska kommunerna och ibland även inom en och samma kommun (Forster et al 2010). Trots detta fann utredaren gemensamma drag beträffande innehåll och form som förenar kommunernas verksamhet. Kartläggningen identifierar tre gemensamma huvudområden; värdegrund, praktisk samhällskunskap och praktisk vardagskunskap (ibid).

Regeringen har i sin proposition 2009/10:60 föreslagit en ny lag för att öka nyanländas förutsättningar till egenförsörjning och stärka deltagandet i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingen ska i framtiden samordna etableringsinsatserna. En ny aktör, etableringslots, ska fungera som en länk mellan den nyanlände och det svenska samhället för att underlätta etableringen på arbets-

marknaden. Lagen beräknas träda i kraft 1 december 2010. I en kartläggning som genomförts av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) dras slutsatsen att Arbetsförmedlingen hittills inte har klarat sitt uppdrag att erbjuda nyanlända relevanta insatser och därför behöver bättre förutsättningar för att underlätta för denna målgrupp (SKL 2009).

Kommunerna kommer, enligt det nya förslaget, även fortsättningsvis att ha ansvar för svenskundervisning (SFI) och samhällsinformation. Detta bör ingå i de etableringsplaner som Arbetsförmedlingen upprättar tillsammans med den nyanlände och i samverkan med berörd kommun. Propositionen föreslår också tydligare gemensamma riktlinjer för samhällsinformationen för att kvalitetssäkra dess innehåll och omfattning. Namnet bör bytas från samhällsinformation till samhällsorientering för att bättre beskriva vad som ska ingå i denna utbildning. Utbildningen ska vara lagreglerad och kommunerna därmed vara skyldiga att erbjuda sådan till nyanlända.

Förslag på framtida utformning

En statlig utredning som presenterades i mars 2010 innehåller förslag för den framtida *samhällsorienteringen* (SOU 1010:16). Samhällsorienteringen bör enligt utredningen omfatta minst 60 timmar och inledas snarast möjligt efter beviljat uppehållstillstånd. Den bör vidare bygga på dialog, diskussion och reflektion och ”så långt möjligt förmedlas på deltagarnas modersmål eller annat språk som personen behärskar väl”. Regional samverkan och distansundervisning med hjälp av modern teknik är förutsättningar för att kunna garantera alla en kvalitetssäkrad samhällsorientering, menar utredaren. Samordning med lokala SFI-anordnare som har samma målgrupp som samhällsorienteringen är viktig för att ge individerna möjlighet att delta i båda aktiviteterna.

Lärare från SFI och samhällsorientering kan också ha nytta av ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte.

Innehållet i samhällsorienteringen bör enligt utredningen utgå från människors behov, det vill säga främst grundläggande aktiviteter i vardagslivet. Utredningen framhåller den pedagogiska utmaning det innebär att skapa förståelse hos deltagare med varierande utbildningsbakgrund liksom vikten av kompetens hos de personer som håller i samhällsorienteringen. Särskilda insatser på högskolenivå för att professionalisera samhällsorienteringen föreslås. (ibid).

Regional nivå

Förbundsstyrelsen i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) har gett GR:s styrgrupp för arbetsmarknad i uppdrag att utarbeta ett förslag till kommungemensamt arbete för att främja nyanländas inträde på arbetsmarknaden. Arbetet har pågått under 2009 där medlemskommunerna och Arbetsförmedlingen gemensamt utarbetar konkreta förslag på ett antal samarbetsområden och framtida samverkan. Ett förslag är att utarbeta en gemensam samhällsinformation till nyanlända som kan användas inom hela Göteborgsregionen (GR 2009-12-04).

2.2 Verksamhet vid Enheten för samhällsinformation

Anmälan till kursen i samhällsinformation görs av introduktionssekreterarna vid introduktionsenheterna. Intresseanmälan görs i en gemensam databas, Lotus Notes. Som regel startas en ny grupp när enheten fått in femton anmälningar i en språkgrupp. Ett trettiotal grupper är för närvarande igång och bedrivs på fem olika språk; somaliska, arabiska, farsi, sorani och tigrinja medan grupper på albanska, turkiska och romani precis har avslutats. En grupp på lätt svenska kommer att starta i slutet av april och eventuellt även grupper på ryska och bardani.⁴ Ungdomsgrupper bedrivs på arabiska och somaliska. Nytt är också en så kallad ”traumagrupp” på arabiska som håller ett långsammare tempo och körs parallellt med ett liknande upplägg på SFI för personer som inte orkar med den vanliga studietakten.

⁴ Nordkurdiska

⁵ SKB = serbokroatiska bosniska

⁶ Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Polisen och Skatteverket.

Tabellen nedan visar statistiken för 2009.

Språk	Anmälda	Startat	Ej startat
arabiska	395	353	42
somaliska	254	227	27
sorani	74	70	4
persiska	67	55	12
tigrinja	40	40	0
albanska	12	12	0
SKB ⁵	22	17	5
romanes	15	14	1
turkiska	15	13	2
totalt	894	801	93

Kranskommuner ca 60

Totalt 945

Enhetens lokaler ligger liksom tidigare i samma byggnad som Angeredsgymnasiet i Gunnared, Göteborg. En filial finns i ABF:s lokaler på Odins skolan där främst deltagare från Frölunda och Hisingen får sin samhällsinformation. Ett samarbete med några av kranskommunerna inom GR har inletts. Kungsbacka skickar deltagare till Göteborg medan Alingsås, Ale och Lilla Edet får samhällsinformation av informatörer från enheten på plats. Enheten planerar en kursstart i Karlskoga som vill hålla intensivkurser på flera språk under sommaren.

Arbetsmodell

Verksamheten vid Enheten för samhällsinformation bygger på en dialogmodell där samhällsinformation förmedlas på modersmålet av utbildade informatörer. Diskussioner och jämförelser mellan hemlandet och Sverige är centralt för att deltagarna ska få en djupare förståelse för hur det svenska samhället fungerar. Utbildningen består av tjugo block fördelat på sex teman och omfattar ett tillfälle om tre timmar per vecka (se bilaga 1). Deltagarna gör även fyra studiebesök, varav tre är valfria. Några av studiebesöken görs i form av föreläsningar på plats vilket innebär att representanter för olika myndigheter⁶ kommer ut till deltagarna och håller en föreläsning. Övriga studiebesök görs i olika verksamheter, exempelvis på Räddningstjänsten och Volvo. Ungdomsgrupperna har ytterligare några studiebesök där hela

eller delar av teoretiska block bytts ut mot mer praktiskt inriktade moment.⁷ Exempel på sådana är besök på Immigranternas hus, Eko-centrum, Ungdomsmottagningen och en söka jobb-verkstad.

Enheten har idag 38 timanställda informatörer fördelat på nio olika språk. Två informatörer ansvarar gemensamt för det första och sista blocket samt värdegrundsblocken föräldraskap, jämställdhet och livskunskap. Övriga block genomförs av en informatör. Omsättningen av informatörer har enligt personalen minskat betydligt.

Förändringar utifrån tidigare utvärdering

Utvärderingen 2008 pekade på några förbättringsområden som främst rörde konsekvenser av den snabba uppstarten; organisering av verksamheten, informatörernas roll i verksamheten samt att förbättra deltagarnas förutsättningar i form av skriftligt material och fortsatt synkronisering med SFI-anordnarna (Sennemark & Moberg 2009). Två nya medarbetare har anställts på heltid för att bland annat översätta utbildningsmaterialet till lätt svenska respektive ta hand om löner och administration. Totalt omfattar personalen 5,5 tjänster inklusive enhetschef.

Största delen av de rekommendationer som gavs i utvärderingen har genomförts enligt kanslipersonal och ledning. Dialogen och samarbetet med informatörerna har utvecklats, vilket lett till att informatörgruppen nu är betydligt mer delaktig och stannar kvar i verksamheten. Arbetsplatsträffar (APT) och gemensamma seminarier genomförs regelbundet för att ge möjlighet till

erfarenhetsutbyte och fånga upp informatörernas synpunkter. Kurser i pedagogik, konflikthantering och den svenska välfärdens historia har genomförts eller pågår för närvarande. Två utbildningstillfällen om sexualitet och värdegrund samt HIV-prevention har genomförts. Syftet har varit att öka informatörernas förståelse för det svenska samhället samt att ge informatörerna verktyg att genomföra sitt uppdrag. Närvaron vid utbildningarna har varit mycket god. Personalen trodde att informatörernas roll blivit betydligt tydligare, främst genom metodutbildningen men också genom att de ständigt diskuterar rollen med informatörerna.

Enheten har vidareutvecklat det utbildningsmaterial som finns framtaget som stöd till informatörerna och som består av att antal PowerPointbilder samt ett kompendium för varje block. Bilderna och det skrivna materialet ska fungera som stöd för samhällsinformatörerna när de förmedlar samhällsinformationen. Omfattningen på materialet varierar mellan blocken, från 18 till 65 PowerPoint-bilder samt mellan 11 och 25 sidor skriftligt material. Ett speciellt ungdomsmaterial har också utarbetats. Det är främst koordinatörerna som har haft ansvaret för utvecklingen av materialet men andra aktörers åsikter har tagits i beaktande vid utformningen.

Man tar ju hjälp av olika personer, till exempel av informatörerna. Till exempel vilken ingång ska man ha? Vad är problemet just här? Vad är det som gör att de inte har tänkt innan? Och då är det till exempel att deltagarna inte har en känsla för vad fritid är. För fritid är ingenting som de kanske har haft och

⁷ Block 2, 5+6 (är sammanslaget för ungdomar) 14 och 19. Halva block 8 har också bytts ut mot ett besök hos Polisen enligt ungdomarnas egna önskemål.

då är det det som är problemet, inte hur man startar en förening. Den processen har vi påbörjat men vi är inte klara. Kanslipersonal

Enheten har även utvecklat rutiner för arbetet som till största delen fungerar bra, menade personalen. Detta gäller även närvarorapporteringen. Varje deltagare har nu en individuell närvarolista som ska skrivas på av informatören och som sedan läggs in i den kommungemensamma databasen av administratören.

Detaljerade målsättningar är ännu inte utarbetade även om det har förts sådana diskussioner. En av informatörerna har påbörjat intervjuer med deltagare som även kommer att användas för gemensamma diskussioner kring målsättningar. Tills vidare gäller de målsättningar som definierades i samband med uppstart och som finns med i kursplanen för informatörer:

- Att förenkla inträdet i det svenska samhället för nyanlända invandrare genom enhetlig samhällsinformation på modersmålet.
- Att öppet diskutera och reflektera över skillnader och likheter mellan deltagarens egen kultur, andras kultur samt den svenska värdegrunden.
- Att i bred samverkan med andra aktörer samordna samhällsinformationen i Göteborgs Stad.

Framgångsfaktorer och hinder

Både ledning och personal är överens om att verksamheten har blivit en framgång och på många sätt återspeglar de målsättningar som fanns från början. Den har också rönt stort intresse från omgivningen, både inom GR och andra kommuner.

De *framgångsfaktorer* som ledning och/eller personal identifierat som viktiga är framförallt arbetsmodellen och det engagemang som finns på alla nivåer inom verksamheten. Kompetensutveckling hos informatörerna och ett utvecklat PowerPoint-material som stöd för undervisningen är andra. Personalen betonade också att fungerande rutiner för arbetet nu har utvecklats och att samarbetet med ABF på Odinsskolan fungerar utmärkt.

De *hinder och utmaningar* som ledning/personal identifierade rör dels praktiska frågor i verk-

samheten men också den framtida utformningen av samhällsinformationen som hittills varit oviss och hindrat större utvecklingsåtgärder. Några exempel på konkreta utmaningar/hinder som personalen tog upp är kommunikationen med informatörerna, att språkgrupperna varierar över tiden och att utbildningsmaterialet behöver anpassas till fler målgrupper. Informatörerna ska utbildas i datorkunskap eftersom kommunikationen försvåras av att vissa har otillräckliga kunskaper inom området.

2.3 Reflektion och lärande

Lärande kan ses som en förändring där invanda tanke- och handlingsmönster bryts och en process inleds för att hitta nya lösningar för att hantera situationen (Ellström 2009). Många nyanlända flyktingar hamnar i en situation där invanda tanke- och handlingsmönster inte längre fungerar tillfredsställande eller kommer i konflikt med andra värderingar. Forskarna beskriver sökprocessen som pendelrörelser från det välkända, invanda och trygga till något nytt och delvis obekant. Detta nya kommer så småningom att befästas och etableras som ett nytt bekant och invant sätt att tänka eller handla.

Föregående utvärdering påvisade ett tydligt samband mellan dialog, reflektion och ökad förståelse för det svenska samhället hos deltagare som genomgått kursen i samhällsinformation (Sennemark & Moberg 2009). Deltagare berättade också om en förändrad syn på det svenska samhället och i vissa fall också en förändring i värderingar eller beteende. Värdet av reflektion betonas av forskare som var aktiva inom storstadssatsningen och DELTA-projekten i Göteborg.⁸ Forskningen visade att gemensamma arenor för reflektion och informationsutbyte bidrog till en helhetskunskap hos individerna som i sin tur kunde leda till att perspektivet vidgades och individerna fick en förändrad omvärldsuppfattning (Haraldsson et al 2005).

Den arbetsmodell som används vid Enheten för samhällsinformation ligger alltså väl i fas med forskningsresultaten och de förslag som lagts i den statliga utredningen om samhällsorienteringens framtida utformning (SOU 2010:16). ■

8 DELTA-projekten i Göteborg syftade till finansiell samordning mellan myndigheter inom rehabiliteringsområdet (Haraldsson et al 2005).

3. Informatörernas erfarenheter

Nedanstående resultatredovisning bygger på deltagande observation samt en utökad fokusgrupp som genomfördes med nio anställda informatörer vid Enheten för samhällsinformation.

3.1 Mot en större delaktighet

De informatörer som varit anställda under en längre tid vittnade om en utveckling på enheten och att de nu kände sig betydligt mer delaktiga. Informatörerna upplevde att de var en aktiv del av verksamhetens utvecklingsarbete där deras synpunkter och förslag togs tillvara.

En annan sak som är positiv i den här verksamheten är att man är som en del av verksamheten. Man påverkar och ger sina synpunkter. Jag har jättebra relation med staben här och de lyssnar. Manlig informatör

Informatörerna uppskattade möjligheten till diskussion vid gemensamma utbildningar och APT. Diskussion kring roller och metoder hade ökat samsynen mellan informatörerna. Alla ansåg att deras arbete som informatör var viktigt och ville bidra till en bättre introduktion för nyanlända genom att informera och dela med sig av sina erfarenheter.

Roller och målsättningar

Föregående utvärdering påvisade en viss förvirring kring informatörernas roll, något som fortfarande visade sig vara en pågående diskussion. Informatörerna var delvis oense om huruvida målet var att *”bara informera”* eller att *”på sikt hjälpa till med en förändring i attityder hos deltagarna.”* Vissa informatörer efterlyste där tydliga målsättningar medan andra betonade den pedagogiska friheten och möjligheten att själv anpassa utbildningen till deltagargrupperna. Andra informatörer ansåg också att målsättningen är tydlig. En informatör menade att tydliga mål och delmål skulle underlätta och förbättra kvaliteten på ut-

bildningsmaterialet eftersom materialet kunde utgå från verksamhetsmålen.

För min del är det inte helt klart från samhällsinformationens sida egentligen vad vi ska vara. Jag önskar att det blev lite tydligare vad vi ska prioritera för vi vill jättemycket. Så det är kanske bra att de säger exakt vad vi ska jobba efter så att det blir likadant för alla grupper. Kvinnlig informatör

Under fokusgruppen framkom att flertalet informatörer hade individuella målsättningar för vad de ville åstadkomma som samhällsinformatörer. De målsättningar som framkom var att

- ge korrekt information så att deltagarna förstår det svenska samhället.
- aktivera deltagarna och göra dem delaktiga i samhället.
- först informera och sedan ha dialog.
- informera men också diskutera framförallt värderingskrockar.
- väcka frågor hos individen som startar en process av ifrågasättande.
- få deltagarna att fungera individuellt och inte utifrån ett kollektiv.
- vara en förebild för deltagarna.

Jag försöker aktivera dem och öppna deras vyer. Att det är viktigt att inte som i våra länder, diktaturer, marginalisera folk vid kanten. Här ska man vara med i samhället och det är det som gör chocken för dem. De sitter och är passiva för att de tror att det fungerar på samma sätt och de får också fel information från sina gamla bekanta som är här. Det är mitt mål att ge dem rätt information om vad som är meningen med det här samhället. Att det bygger på arbete och att man får respekt när man har ett arbete. Kvinnlig informatör

Diskussionen i fokusgruppen visade tydligt att informatörerna inte var överens om hur stort utrymme dialogen skulle få ta. Att väcka frågor är inte heller samma sak som att försöka påverka

deltagarnas synsätt, exempelvis från kollektivt till individuellt. Informatörerna hade också olika åsikter om värdet i att jämföra det svenska systemet med hemlandets. Några menade att jämförelsen var viktig för att öka deltagarnas förståelse medan andra ansåg att skillnaderna är alltför stora för att jämförelsen ska vara meningsfull.

3.2 Arbetsmiljö och anställningsförhållanden

De flesta informatörerna tyckte att arbetsmiljön hade blivit bättre, där framförallt en gemensam lokal och regelbundna APT bidragit till gemenskapen. Alla uppgav att de blivit informerade om anställningsförhållandena på enheten redan från början och accepterade en timanställning. Trots detta fanns det informatörer som gärna skulle vilja bli fastanställda eftersom de trivdes med arbetet som samhällsinformatör.

Att vara två samhällsinformatörer under värderingsblocken upplevdes positivt. Speciellt värdefullt var det att vara en kvinnlig och en manlig informatör eftersom de kunde tillföra båda perspektiven i diskussionerna. Tyvärr gick detta inte alltid att lösa praktiskt. Informatörerna tyckte som regel att det gick bra att vara själv under de övriga blocken men påpekade att det är en fördel att vara två om gruppen är stor för att kunna upprätthålla dialogen. Stor grupp definierades olika, från tolv deltagare och upp till mer än 20. En alltför liten grupp upplevdes inte heller som bra eftersom gruppodynamiken då uteblev. Informatören som hade ungdomsgrupper menade att ungdomar inte hade lika många frågor och att dessa grupper kunde ha fler deltagare.

I vuxengruppen kan man vara 12-15 för det är mycket diskussion. Vuxna är mer engagerade i samhället, de har barn och de söker jobb och kanske bostad, så de har mer frågor. Men om jag tittar på ungdomsgruppen. De är mellan 17 och 20 år och har ingen erfarenhet i livet. Nästan alla bor med sina föräldrar och de har inget ansvar för ekonomi eller bostad. Så de kan sitta 20 stycken där. De tar in mer information än de diskuterar men det finns vissa frågor som är väldigt viktiga för dem, till exempel hur man blir anställd.
Kvinnlig informatör

Informatörerna tyckte också att förberedelsetiden är för kort och inte räcker till både för- och efterarbete. De påpekade att de dels behöver komma före lektionen för att förbereda lektionen men också vara kvar efteråt för att svara på delta-

garnas frågor, stämma av med kansliet och ställa i ordning efter sig.

Även närvarorapporteringen diskuterades och informatörerna påpekade att många deltagare glömmer närvarolapparna hemma. Det framkom att några informatörer inte visste om att kansliet skriver på närvarolapparna i efterhand utan trodde att de själva måste göra det.

Förutsättningar för arbetet

Samhällsinformatörerna ansåg att kompetenshöjning var viktigt för att de skulle kunna utföra ett professionellt arbete och var nöjda med att ha fått vidareutbildning. Speciellt konflikt-hanteringkursen upplevdes som mycket användbar och aktuell eftersom det förekommer politiska konflikter i grupperna. Jämställdhet och familje-frågor var andra känsliga ämnen där informatörerna försöker undvika konflikter genom att styra gruppen. Regler för klassrummet och diskussioner håller på att utarbetas.

Flera informatörer efterfrågade utbildning i gruppprocesser och gruppodynamik. De betonade vikten av att ha ett professionellt förhållnings-sätt eftersom de i sin roll befinner sig mellan sina landsmän och det svenska samhället. I fokusgruppen framkom att det inte alltid var lätt att förmedla informationen objektivt och inte heller att sätta gränser för frågor eller ämnen som går utanför det aktuella blocket. Ett dilemma var även hur yngre samhällsinformatörer kan ge information till äldre deltagare på ett bra och anpassat sätt.

När det gäller konkreta saker så måste jag stå för detta (systemet). Jag måste vara ledare men också en av deltagarna. Deltagare att jag står för detta som är rätt och ledare för att leda till diskussion och hindra konflikter. Manlig informatör

Ytterligare en aspekt som informatörerna tog upp var att de ofta får ta del av deltagarnas personliga tragedier. Detta upplevdes som en positiv aspekt av arbetet men kunde också kännas tungt. Det fanns ett behov av att få prata med andra samhällsinformatörer om vad de hade blivit delgivna. Oftast tillbringar de rasten med att svara på frågor och skulle också där behöva hjälp med gränssättning.

Jag tänker två saker när det gäller vår roll här. Och det är att trots alla frustrationer så ska vi inte låta deltagarna gå härifrån med känslan av att det är hopplöst. Utan vi ska ändå inge känslan av att, först

förklara att systemet är sådant och vi samtalsledare inte kan göra något åt detta, men också att vi stoppar när de ballar ur som en del gör på grund av sin frustration. Att vi inte låter det bli en sådan stämning så allt känns hopplöst. Kvinnlig informatör

Informatörerna ansåg att samhällsinformationen var mycket viktig för nyanlända men även för grupper som varit i Sverige under en längre tid eller inte är flyktingar. Det borde vara en rättighet för samtliga nyanlända att få samhällsinformation oavsett varför de kommer hit, menade informatörerna.

3.3 Utbildningsmaterialet

De samhällsinformatörer som varit anställda en längre tid på enheten menade att utbildningsmaterialet nu är mer anpassat efter behoven och visuellt snyggare. Utformningen av materialet utgjorde en kontinuerlig diskussion där alla kunde framföra synpunkter på vad för sorts material som behövs och vilka metoder som ska användas. Några informatörer hade velat delta mer konkret i utformningen medan andra ville diskutera igenom materialet vid gemensamma halv dagar.

Jag skulle föreslå att ... De är bra och de gör sitt bästa men också för att det ska finnas vår syn på saken, roterande och att vi kan vara med när de lägger ut de här blocken. Så att vi kan vara med och påverka. Det finns vissa saker som de inte kan tänka på eftersom de inte kommer från den kulturen och inte har någon aning om. Där har jag eller du koll på det. Manlig informatör

En styrka med materialet, var enligt informatörerna, att det utgår från lagar och mänskliga rättigheter. Detta gör det lättare att ta upp känsliga ämnen som hedersmord, sex och samlevnad utan att skapa motstånd i gruppen. Även humor användes för att släppa på spänningarna.

Eftersom materialet är omfattande hade informatörerna svårt att hinna gå igenom alla delar och samtidigt ha en dialog. Dessa uttalanden stöds av den deltagande

observationen som visade att takten blev låg på grund av deltagarnas frågor och diskussion. Ett förslag var tydligare riktlinjer från ledningen för hur materialet ska prioriteras för att inte dialogen ska försvinna. Några informatörer hävdade att fokus hade förskjutits något från dialog mot informationsgivning och påpekade att kansliets direktiv att välja bort delar av materialet till förmån för dialog är en svår bedömning som kräver kompetens. Ett PowerPoint-material på 20-30 bilder för varje tillfälle ansågs lagom för att få fram huvudbudskapet i blocket.

Över tiden har det ändrats till att man ska ge information mer än dialog. Det skapas en begränsning hos samhällsinformatören att jag inte hinner med att diskutera alla punkter. Jag tycker att det här med dialog och diskussion är väldigt viktigt. Framförallt för att det på sätt och vis introducerar deltagarna till demokrati. Ibland räcker inte tiden om jag ska prioritera att hinna med allt material eller om jag ska prioritera dialog. Manlig informatör

Några informatörer menade också att de ville ha möjlighet att använda sig av andra hjälpmedel i undervisningen, exempelvis fallstudier, visa korta filmer, utgå från bilder eller använda sig av rollspel.

Förslag på förändringar i utbildningsmaterialet

Det var svårt för informatörerna att komma med enhetliga förslag på förändringar då materialet upplevdes olika. Personliga målsättningar med samhällsinformationen spelade också till viss del

roll för vad informatörerna ansåg vara viktigt i materialet. En erfarenhet var att materialet inte får idealisera Sverige. En informatör hade upptäckt att flera deltagare blivit provocerade av meningen ”*Alla svenskar älskar naturen*”, där deltagarna menade att det inte bara är svenskar som älskar naturen. Detta påtalades för kansliet som ändrade formuleringen.

Början där att svenskarna älskar naturen och det var flera i den gruppen som kände sig provocerade av det för de tyckte; Vad då, vi älskar också naturen. Tror de att de är bättre än alla andra. Så ibland kan det upplevas, även i andra block, av deltagarna att texten är skriven för att idealisera samhället. Kvinnlig informatör

De tjugo blocken upplevdes alla som viktiga av de intervjuade informatörerna. Däremot saknade de några ämnen där de själva sett ett behov hos deltagarna. Sådana exempel var en datastuga för att visa hur man hanterar Internet inklusive att betala räkningar på Internet, starta eget och konsumenträttigheter. Att skriva ett CV och söka arbete ansågs vara extra viktigt för ungdomsgruppen. Alla blocken var heller inte intressanta för ungdomsgruppen, ansåg en av informatörerna, som tyckte att det kunde förkortas. Ett exempel

var informationen om sjukersättning, där ungdomarna lyssnade mindre uppmärksamt.

Informatörerna hade olika åsikter om blocket om politiska partier där några tyckte att det kunde förkortas medan andra menade att det behövdes för att kunna rösta och förstå hur systemet fungerar. Föräldrarollen, välfärd, livskunskap och skattesystemet var exempel på block där tiden inte upplevdes räcka till.

Historia

Blocket om Sveriges historia upplevdes som omfattande och var därmed svårt att hinna med. Ett förslag var att visa en kort film om Sveriges historia så att informatören kunde koncentrera sig på de viktigaste delarna. Ett annat förslag var att blocket skulle ha mer fokus på hur Sverige blivit det moderna Sverige istället för den långa tillbakablick som är idag.

Jag tycker att de ska hänga ihop. Kanske blocket (historia) slutar här och nästa block blir välfärdsstaten. Jag tycker att det som har beröring i vardagslivet, barnbidrag och socialbidrag och allt det här har en historisk bakgrund som ska ge dem ett annat perspektiv. Varför det har kommit till egentligen. Manlig informatör

Andra informatörer menade dock att det är viktigt att följa utvecklingen från det gamla till det nya Sverige för att förstå hur det fungerar idag. Alla informatörer var överens om att blocket i dagsläget är alltför omfattande och behöver kortas ner.

Miljö

Också *miljöblocket* togs upp som alltför omfattande och där informatörerna själva aktivt måste gå in och förkorta. Vissa delar av materialet ansågs vara alltför avancerat och krävde förkunskap från deltagarna, exempelvis informationen om växthuseffekten. Andra synpunkter var att bilderna innehåller för mycket text eller att informationen inte är relevant. Sophantering, elförsörjning och informationen om miljökontoret togs upp som speciellt viktiga.

Sammanfattningsvis upplevde samhällsinformatörerna en större delaktighet i verksamheten och såg sig som en del i utvecklingsarbetet och framtagandet av utbildningsmaterialet. Både arbetsmiljön, arbetsförhållanden och gemenskap upplevdes som bättre än vid den föregående utvärderingen. Vidareutbildning och regelbundna seminarier hade enligt informatörerna hjälpt dem att bli mer professionella och samsynen hade ökat. Utbildningsmaterialet har utvecklats och är nu mer anpassat efter behov.

Mindre positiva aspekter var att verksamhetens målsättningar inte är tydliga med individuella målsättningar som följd. Utbildningsmaterialet ansågs av de flesta intervjuade som för omfattande med risk för mer information och mindre dialog som följd. Planeringstiden ansågs också vara för kort. Informatörerna upplevde ett behov av mer utbildning kring grupprocesser och att diskutera erfarenheterna från klassrummet med varandra .■

4. Deltagarnas erfarenheter

Resultatet nedan bygger på fem fokusgrupper med vuxna deltagare eller före detta deltagare, en fokusgrupp med ungdomar samt deltagande observation.

4.1 Samhällsinformation – en viktig del av integrationen

Generellt ansåg de intervjuade deltagarna att samhällsinformation är en viktig del för integrationen och förståelsen för det svenska samhället. Deltagarna menade att det är viktigt att få kunskap om lagar och regler, men också att förstå den svenska kulturen med dess normer och värderingar. I en grupp betonade deltagarna att integrationsprocessen snabbas upp eftersom de nu vet vart de ska vända sig i olika frågor. Ytterligare en vinst är att de får den riktiga officiella informationen istället för rykten via sina landsmän. Både nuvarande och före detta deltagare berättade att de hade vidarebefordrat informationen de fått från samhällsinformationen till släktingar, vänner och familj. Deltagarna var stolta över att kunna mer än sina landsmän som varit längre tid i Sverige.

Vi är stolta över att ha fått den här chansen och att kunna berätta för andra somalier. Det är många som är intresserade och gärna skulle vilja gå. Deltagare, kvinna

Även ungdomsgruppen var nöjd med samhällsinformationen och såg den som mycket viktig för att förstå och komma in i ett nytt land. En annan positiv aspekt som nämndes var att de fick nya bekanskskaper i sin egen ålder. Deltagare som gick på IVIK menade att vissa ämnen även togs

upp i skolan medan deltagare från SFI inte hade hört informationen förut. Deltagare på IVIK betonade samtidigt att de inte alltid förstår allting i skolan och därför kan ställa kompletterande frågor till informatören.

Samhällsinformation är bra när man har kommit till ett nytt land som man inte kan någonting om. Vad du har för rättigheter och vad du har för skyldigheter. Det är jättebra att få veta. Om jag vill gå till någon myndighet eller kontor så vet jag vad jag ska börja med, var de sitter. Det har jag lärt mig. Deltagare ungdomsgrupp, man

Speciellt de arabiska grupperna betonade vikten av att få samhällsinformation tidigt i introduktionen för att undvika misstag. Några, främst före detta deltagare, hade fått informationen flera år efter uppehållstillståndet och tyckte att detta var alldeles för sent. Bland de nuvarande deltagarna var tiden kortare, för de flesta mellan ett och två år. Ungdomarna hade som regel fått samhällsinformation tidigare i processen än de vuxna.

4.2 Arbetsmodellen

Deltagarna, både ungdomar och äldre, var i princip överens om att det var en fördel att få informationen på modersmålet eftersom de då förstår allt som sägs och har lättare att ställa frågor eller diskutera med varandra. Att använda tolk beskrevs som sämre eftersom det tar längre tid och vissa budskap riskerar att gå förlorade på vägen. Några välutbildade deltagare från en av grupperna såg en fördel i att få informationen förmedlad av svenskar eftersom dessa är mer insatta i det svenska samhället och lättare kan svara på frågor. Dessa deltagare hade upplevt att informatören ibland inte hade kunnat besvara deras frågor. Samtidigt framhöll även dessa deltagare fördelen med informatörer som kan deras modersmål, kultur och traditioner och som kan göra jämförelser med hemlandet.

Nej nej, ingen svenska. Det här är ju dialog och vi pratar med varandra. Det här är mycket bättre. Det är en somalisk man som berättar och så kan man diskutera på ett språk som man förstår både lärare och elever. Deltagare, kvinna

I de arabisktalande grupperna diskuterades också informatörens nationella bakgrund eftersom deltagarna kan komma från olika arabisktalande länder. Deltagarna hade skilda uppfattningar, där vissa menade att dialekt, traditioner och system

kan skilja sig mycket mellan arabisktalande länder. Andra menade att det fungerat bra med de informatörer de haft och att standardarabiskan förenar alla.

Undervisningsmetodik

Majoriteten av deltagarna upplevde diskussionerna i gruppen som givande och intressanta. Övningar nämndes också som något positivt i en av fokusgrupperna. Detta stöds av den deltagande observationen både i den somalisk- och arabisktalande gruppen där deltagarna var aktiva, ställde frågor och ifrågasatte. Ungdomsgruppen uppgav att de vågade uttrycka sina åsikter högt och ifrågasätta företeelser i det svenska samhället. Speciellt avsnittet om Arbetsförmedlingen hade orsakat en livlig debatt. En av deltagargrupperna efterfrågade mer hjälpmedel till informatörerna för att göra lektionerna intressantare, exempelvis film för att illustrera ett tema eller som utgångspunkt för diskussioner.

De har dator och de har en bild som läraren står där och förklarar i 1 ½ timme om samma bild och det blir långtråkigt. De visade oss en film om alkohol och en tjej och en kille och de drack och de hamnade i en olycka. Den filmen har påverkat mig mer än vad lärare har förklarat. Deltagare, man

De före detta deltagarna menade att det var stor skillnad på informatörerna och att de ofta hade

haft flera olika. En deltagare berättade att han hade haft sex olika informatörer, där en varit så länge i Sverige att han glömt arabiskan. Alla höll med om att det är viktigt att ha en informatör som har kvar rötterna i hemlandet. En bra samhällsinformatör ska enligt deltagarna hålla sig till ämnet och framföra informationen på ett sådant sätt att deltagarna lyssnar. Gärna också kunna skämta emellanåt liksom att göra övningar. Det var också de före detta deltagarna som betonade vikten av att informatören har kontroll i klassen och har koll på närvaron. Ordningen i klassrummet kom upp även i en annan grupp där en kvinna bytt från ungdomsgruppen till en vuxengrupp på grund av ordningsproblem.

En viktig grej är att lärare ska ha kontroll i klassen. Han ska kunna styra. Det finns folk som kommer hit och de är seriösa och vissa bryr sig inte. Läraren ska ha kontroll och styra. Man ska vara mjuk i det här. Inte bara strikt. Man kan skoja, man kan skratta och man ska kunna kommentera. När vi hade XX hade vi denna diskussion och röstning om vem som ska vara överhuvudet. Kvinna, mannen, barnet – det blir inte lika allvarligt. Före detta deltagare, kvinna

En före detta deltagare undrade också över syftet med samhällsinformationen och upplevde att informatören försökt påtvinga honom sina åsikter, exempelvis om homosexualitet. En annan deltagare i samma grupp menade att det berodde på vilken informatör gruppen haft och hade själv inte upplevt samma sak. Deltagarna betonade vikten av vägledning och att varje person själv får bestämma om han eller hon blir övertygad eller inte. Det skiljde sig på hur de nuvarande och de före detta deltagarna uppfattade informatörerna. Samtliga nuvarande grupper var nöjda med sina informatörer och menade att de var viktiga eftersom de har varit längre i landet och kan svara på deras frågor. De kan därför dra nytta av deras erfarenheter.

Innehåll och upplägg

De flesta deltagarna var nöjda med innehållet i samhällsinformationen även om några deltagare påpekade att de inte har något att jämföra med. Två av grupperna (albansk, ungdomsgrupp) hade också bara gått halva tiden. Ungdomsgruppen ansåg att tjugofallena var för mycket och hade velat läsa samhällsinformationen mer koncentrerat.

Ett mindre antal deltagare var inte nöjda med schemat. Enligt ungdomsgruppen var fredag ef-

termiddag inte optimalt eftersom de var trötta efter skolveckan. En av grupperna hade bytt från förmiddag till kvällstid vilket deltagarna var negativa till. En annan negativ aspekt med kvällstid som togs upp i två av grupperna var att de hade lektion när fastan bröts under Ramadan. Ungdomsgruppen hade försökt få ledigt vid muslimska högtider men fått till svar att det skulle räknas som skolk.

20 dagar och 20 gånger är jättelångt. Det hade varit bra med en dag sex timmar så man kortar de här 20 gångerna. Jag går till skolan tidigt hela veckan. Fredagar blir då ännu längre. Jag går till skolan och sedan går jag till samhällsinformationen och slutar kl 18! Det är väldigt långt. Idag tänkte jag; Kan de inte förkorta för det fastnar ingenting i hjärnan. Deltagare ungdomsgrupp, man

En före detta deltagare tog upp att han saknat information om hur han kunde gå vidare efter avslutad SFI och samhällsinformation.

Studiebesöken

Deltagarna hade själva fått välja vilka studiebesök de ville gå på och var som regel nöjda. Föreläsningar från myndigheter som Skatteverket, Försäkringskassan, Polisen, Arbetsförmedlingen och Boplats beskrevs som värdefulla eftersom deltagarna kunde ställa frågor direkt och även förstå vilka skyldigheter de hade gentemot myndigheten. Även studiebesöket hos Räddningstjänsten var mycket uppskattat där en deltagare nämnde att han var intresserad av att arbeta inom Räddningstjänsten. Flera av deltagarna hade varit på Volvo och hade delade meningar om hur intressant eller lärorikt det varit.

Det jag tyckte mest om var när vi var på brandkåren. De lärde oss hur man släcker eld, hur man gör när det blir brand och det tyckte jag var intressant. Om man själv skulle bli bränd, hur man själv släcker sig från branden. Det tyckte jag var jättebra. Också när vi gjorde besök hos polisen. Tidigare när jag såg en man med polisuniform på gatan så brukade jag vara rädd och ta en annan väg men vi har lärt oss att polisen också är precis som alla andra. Att han inte är farlig så länge man inte begår brott. Deltagare, man

En före detta deltagare föreslog att studiebesöken tydligare skulle kopplas till teoretiska avsnitt i blocken för att förtydliga informationen. Studiebesöken beskrevs i en av grupperna som det mest värdefulla i samhällsinformationen eftersom det gav praktisk information.

Samhällsinformation och SFI

I varje fokusgrupp fanns deltagare där samhällsinformationen hade kolliderat med SFI. Hur problematiskt detta upplevdes varierade. I de större språkgrupperna var det med enstaka undantag inte något problem då det fanns flera grupper att välja på. Deltagarna uppgav att lärarna var väl-informerade om att samhällsinformationen skulle gå före SFI. En av de yngre kvinnorna hade fått ta igen mycket tid i skolan som hon förlorat genom att gå på samhällsinformationen. Några deltagare påpekade också att SFI-lärarna sätter frånvaro på deras närvarolista vilket kändes fel eftersom de har ett giltigt skäl.

I den albanska gruppen upplevde många av deltagarna krockar mellan SFI och samhällsinformationen. SFI-lärarna var enligt deltagarna inte medvetna om att samhällsinformationen ska prioriteras före SFI. Deltagarna kände sig därför ifrågasatta när de uteblev från språkundervisningen för att få samhällsinformation. Ett par deltagare uppgav också att de hade fått avdrag på sin introduktionsersättning av denna anledning.

Det fungerar inte så bra. De på SFI säger till oss att det är väldigt dåligt att ni uteblir här och går dit. Sedan skolan inte sätter närvaro när vi uteblir där men vi har närvaro här. Men när det gäller samarbetet mellan SFI och samhällsinformation, det fungerar inte. De förstår inte varandra. Deltagare, man

Liksom vid den föregående utvärderingen tycks problemen vara störst i de mindre språkgrupperna. Ofta finns det bara en deltagargrupp och därmed inga möjligheter att byta grupp för att minska schemakrockarna med SFI.

4.3 Samhällsinformation – en viktig del i integrationen

Deltagarna var överens om att samhällsinformationen var till nytta och kommer att vara det i framtiden. Många deltagare menade att de fått *ökade kunskaper och nya insikter*. Främst tog deltagarna upp informationen om lagar och regler som användbar eftersom de annars riskerade att begå lagbrott. En av deltagarna berättade om en bekant som förlorade sitt barn på grund av att han inte kände till lagen mot barnaga.

Men även information om den svenska kulturen, normer och värderingar beskrevs som värdefull. Många av exemplen som deltagarna gav

handlade om krockar mellan det svenska samhället och hemlandets värderingar och där de fått nya insikter om hur det svenska samhället fungerar. Det kunde röra sig om skilda saker som att inte tillgripa våld, förstå vikten av att själv vara aktiv eller att komma i tid till läkaren som annars debiterar för tiden. Speciellt de före detta deltagarna betonade att de hade haft konkret nytta av samhällsinformationen. En av deltagare berättade följande:

Man pratar med folk och man väljer den rätta vägen. Till exempel man träffar på fulla människor på spårvagnen och de blir lite besvärliga. Om jag hade varit hemma i mitt hemland så hade jag slagit honom. Men här låter jag honom vara ifred. Före detta deltagare, man

Deltagarna konstaterade att det är stora skillnader mellan hemlandet och Sverige men hade olika förhållningssätt till detta. I de somaliska vuxengrupperna menar deltagarna att de måste acceptera de svenska lagarna och levnadssättet även om de inte alltid instämde med åsikterna. Speciellt tydligt var detta angående jämställdhet som utlöste en livlig diskussion i en av grupperna och där kvinnorna menade att männen hade svårt att förstå att även kvinnor har rättigheter. Männen å sin sida undrade varför kvinnor har fler rättigheter än män i Sverige. De unga somalisktalande deltagarna såg inget problem med jämställdhet i Sverige. Det fanns också deltagare i ungdomsgruppen som menade att jämställdhet är skilt från religionen.

Kristendom och islam är två världsreligioner men det har inget med jämställdhet att göra. Jämställdhet är ett system som fungerar för alla tror jag. Det är en samhällsfråga istället för en religionsfråga. Deltagare, ung tjej

Deltagarna berättade också exempel på mer reflekterande kunskap, exempelvis att det finns bra och dåliga saker både i hemlandet och i Sverige och att de kan ta till sig det som är bra från båda kulturerna. Negativa aspekter av den svenska kulturen är att folk är fulla på allmänna platser och sambo, positiva saker är polisen. Även det sociala umgänget skiljer, då de har ett starkare socialt nät mellan familj och släkt. Barnuppfostran och synen på barnet som en individ som ska bli självständig kan vara både positivt och negativt.

I vårt land finns fortfarande barnaga som svenskarna

lämnat ifrån sig för länge sedan. Här växer barnen upp och lär sig att lita på sig själv, att bli självständiga. Det hjälper honom när han blir 18 år och då kan han få stöd från staten för att fortsätta sitt liv och då behöver han inte vara beroende av hans föräldrar. Hos oss är han hela tiden beroende. Det som kanske inte är bra att när man är 18 år så kan man om man är kille eller tjej flytta hemifrån. Det är inte bra men samtidigt så lär man sig att vara självständig och att man ska lita på sig själv och allt det här. Det här är både positivt och negativt. Deltagare, kvinna

Många deltagare menade också att samhällsinformationen gett dem en *ökad trygghet* eftersom de fått en klarare bild av det svenska samhället, rättigheter och skyldigheter. Det innebar dels mindre risk för att begå lagbrott men också ökad förståelse för hur de skall gå tillväga i olika ärenden och tillgodose sina rättigheter. En kvinna nämnde att det bästa hon lärt sig var att hon hade laglig rätt att skilja sig från sin man. Beroendet av andra hade minskat, menade speciellt de före detta deltagarna som var lättade över att kunna ta kontrollen över sina liv.

Jag kom till Sverige efter inbjudan från min man. När jag kom hit kände jag att jag bara gick i mörkret. Jag visste ingenting om samhället eller om något annat. Så förklarades många av de här reglerna [på samhällsinformationen]. Efter det här så försvann rädslan som vi hade och vi började känna oss trygga i samhället.

Vi fick reda på våra rättigheter. Jag ska bara ge ett exempel: Om vi går på gatan så kan ingen komma till oss och säga till oss att ni inte får gå där. Vi vet att vi har rätt att göra det. Så det är ingen som kan lura oss. Före detta deltagare, kvinna

Språkundervisning och samhällsinformation beskrevs av deltagarna som de viktigaste *verktygen för integration* i ett nytt samhälle. Information om rättigheter och skyldigheter hade i flera fall fungerat som verktyg för att balansera två olika kulturer. Alla de före detta deltagarna var överens om att samhällsinformationen försett dem med verktyg att tänka nytt. I en av grupperna var deltagarna oerhört fokuserade på att komma ut i arbetslivet och menade att samhällsinformationen sparat mycket tid för dem.

Det har sparat oss en massa tid. Det hade kanske tagit oss fyra, fem år av vår tid att lära oss allt det här som vi har fått för att kunna integrera oss i det svenska samhället. Med hjälp av den här informationen så har vi kommit en lång bit i förväg, så vi är väldigt nöjda. Deltagare, man

De tre aspekterna kunskap, trygghet och verktyg för integration kan ses som viktiga aspekter i introduktionen och något som ökat livskvaliteten för de deltagare som genomgått kursen i samhällsinformation.

Förslag på förbättringar

Förslagen på förbättringar varierade från grupp till grupp. Nedan redovisas de huvudsakliga teman som framkom i fokusgrupperna.

- Anpassning av utbildningsmaterialet till ungdomarnas behov och situation
- Koncentrering/förkortning av samhällsinformationen för ungdomar
- Bättre koordination med SFI (gällde främst albanska gruppen)
- Möjlighet till ledighet vid muslimska högtider, exempelvis Ramadan
- Mer varierande undervisningsmetoder
- Skriftlig information på svenska eller hemspråket

Sammanfattningsvis ansåg både unga och vuxna deltagare att samhällsinformation är en viktig förutsättning för integrationen i det svenska samhället där speciellt information om skyldigheter och rättigheter betonades. Den nytta som deltagarna beskrev kan sammanfattas i tre aspekter; ökade kunskaper och insikter, ökad trygghet samt verktyg för integration. Detta var tydligast för de före detta deltagarna som också betonade vikten av att få samhällsinformation tidigt i processen. Arbetsmodellen med modersmål och dialog sågs som en förutsättning för att deltagarna skulle kunna ta till sig informationen. Samtliga nuvarande deltagare var nöjda med informatörerna och uppskattade att de hade samma kulturella bakgrund. De var också i stort nöjda med innehållet i samhällsinformationen och studiebesöken. De sistnämnda betonades i hög grad som intressanta och som en motvikt till den mer teoretiska undervisningen.

Det förekommer fortfarande krockar mellan samhällsinformation och SFI men i liten omfattning och SFI-lärarna var enligt deltagarna välinformerade. Undantaget var en mindre språkgrupp som upplevde stora problem. Större anpassning till ungdomsgruppens behov efterfrågades såväl som ledighet vid muslimska högtider. ■

5. Samverkansaktörernas erfarenheter

Samverkansaktörerna har främst intervjuats via telefon eller personlig intervju. De tre grupperna av samverkansparter redovisas separat då omfattningen och formen av samarbete med Enheten för samhällsinformation skiljer sig åt.

5.1 Introduktionssekreterare

Redovisningen bygger på telefonintervjuer med sex introduktionssekreterare varav en ungdomssekreterare och en kontaktperson inom Alingsås kommun.

Organisering av samhällsinformationen

Majoriteten av de intervjuade introduktionssekreterarna var positiva till att samhällsinformationen skiljts från SFI. Samhällsinformationen upplevdes som mer kvalitetssäkrad genom att den blivit ett tydligare inslag i introduktionen med egen kursplan och upplägg. Att informationen nu ges av ett fåtal informatörer, istället för av många lärare på olika skolor, framhölls som positivt. En av de intervjuade påpekade att det också var en fördel när samhällsinformationen låg på SFI eftersom den då blev integrerad i skolan och samlad på ett ställe.

Det kändes som att informationen klienterna fick genom SFI var olika på grund av vilken skola klienten gick på. Där var ju samhällsinformationen integrerad i undervisningen. Det blev en osynlig del för oss introduktionssekreterare och vi hade inte inblick i vilken sorts information de fick. Det är mycket tydligare nu med en tydlig kursplan och ett tydligt upplägg. Introduktionssekreterare

Samtliga introduktionssekreterare uppgav att de själva kände till Enheten för samhällsinformation och dess verksamhet väl även om kunskapen bland kollegorna varierade. Samhällsinformation sågs som en viktig del av introduktionen för nyanlända. Flera intervjupersoner uttryckte öns-

kemål om att delta vid något utbildningstillfälle men hade hittills avstått eftersom undervisningen sker på modersmålet. Sekreterarna uppgav att de har kontinuerlig kontakt med kanslipersonalen som jobbar på enheten och alltid informeras om förändringar. Snabba att återkoppla och samarbetsvilliga var omdömen om enhetens personal.

De intervjuade var också positiva till att ge samhällsinformation på modersmålet eftersom klienterna då förstår innebörden i informationen, själva kan diskutera och ställa frågor och får en djupare förståelse för hur det svenska samhället fungerar.

På modersmål. Att ge dem möjligheter att medverka. Med tolk blir de begränsade. Det finns ny kultur och regler som inte gäller i det landet de kommer från. Genom att ställa frågor så kan de få en förklaring om varför. De måste få veta varför de inte får göra vissa saker inte bara att de inte får. Ett exempel är förbudet att aga barn. Det är tillåtet i andra europeiska länder. För där kan det bli diskussion för det kan upplevas som att man tar bort ansvaret från föräldrarna och det kräver en djupare förklaring. Introduktionssekreterare

Sekreterarna upplevde det som omständigt att använda tolk och hade även känslan av att inte alltid veta hur mycket som egentligen översätts. Samhällsinformation på lätt svenska skulle kunna vara ett alternativ men måste då senareläggas under introduktionsperioden.

Språkgrupper och anmälan

Generellt finns ett bra utbud av grupper på somaliska och arabiska, menade introduktionssekreterarna i Göteborg. Det är sämre med andra språkgrupper där deltagarna kan få vänta på kursen eller inte få gå alls. De flesta sekreterare ville ha en snabb kursstart medan en menade att vissa klienter mår dåligt och därför måste avvakta.

Det bästa är om det finns en tid som jag kan skriva upp klienten på så att de kan börja med en gång. Det är ingen större väntetid på de större språkgrupperna som arabiska och somaliska men sämre med de mindre språkgrupperna. Vet jag att det kommer många somalier så ringer jag till kansliet och talar om det. Introduktionssekreterare

I Alingsås uppgav kontaktpersonen att deltagarna själva uppgett att de vill få samhällsinformation när de har "landat" och har fått bostad. Idag bedrivs grupper på somaliska och arabiska på modersmålet. Kommunen skulle vilja utöka till fler språkgrupper på modersmål istället för att som nu arbeta med tolk. De har ett samarbete med Partille och Lerum för att fylla på grupperna så att klienterna ska slippa vänta alltför länge. Kommunen har ett par grupper (swahili och burmesiska) där Enheten för samhällsinformation inte har utbildade samhällsinformatörer inom de språkgrupperna.

Hittills har utvärderingarna varit så positiva och vi skulle vilja utöka. Vi har över tio språkgrupper och vissa är bara tre personer. Vi har också frågat [enheten] om vissa språkgrupper men då har man inte samtalsledare. Till exempel swahili och en ganska stor grupp burmeser. Vi skulle vilja ha detta. Introduktionssekreterare

Av de fem intervjuade introduktionssekreterarna gjorde tre intresseanmälningar även för personer från mindre språkgrupper. Alla tyckte att det var synd att personer från de mindre språkgrupperna inte får någon samhällsinformation. En introduktionssekreterare menade att det vore bra att sänka kravet på antalet deltagare till åtta eller nio för mindre språkgrupper.

Vid den förra utvärderingen efterfrågades grupper för föräldralediga och ungdomar. Grupper för ungdomar har kommit igång och ungdomssekreteraren tyckte att dessa fungerade bra. För föräldralediga finns fortfarande ingen grupp, dock ett behov menade sekreterarna. Det händer att föräldralediga missar hela sin introduktionstid och går över till socialtjänsten när föräldraledigheten är över.

Krock med språkundervisningen

Alla intervjupersoner tyckte att det var synd när samhällsinformationen krockade med SFI eller praktik och menade att det hade varit bra med fler kvällskurser. De upplevde även att deltagarna var positiva till kvällskurser för att inte missa SFI

eller praktik. En sekreterare föreslog sommarkurser eftersom många ändå går sysslolösa då. Alla var överens om att samhällsinformationen ska prioriteras framför SFI och arbetspraktik.

Samhällsinformationen ska gå före och kan känna att jag inte tycker att det är det ultimata där heller. Jag hade gärna sett att det inte krockade med skolan eller praktiken för det är så viktigt också. Förstår att det är svårt att ordna men om man fick önska. Hade varit bra om de kunde gått på sommaren när de inte har skolan eller praktik, går sysslolösa då. Introduktionssekreterare

Alingsås upplevde inte motsvarande problem gällande svenskundervisningen. Praktik eller kommunal anställning går före samhällsinformation. Deltagarna har frågat efter andra lösningar och sekreteraren trodde att många skulle kunna tänka sig att delta på sin fritid.

Ungdomar i åldern 18-22 år går antingen på IVIK eller på SFI. Enligt ansvarig ungdomssekreterare förekommer det krockar både med SFI och IVIK. Det har dock varit mer klagomål från IVIK än från SFI. En lösning skulle kunna vara diskussion kring schemaläggning mellan IVIK och Enheten för samhällsinformation för att kunna synkronisera dessa.

Det vore bra med mer kvällspass samtidigt som jag är dubbel till det för det är ju sagt att samhällsinformationen ska prioriteras framför SFI. Det är viktigt att informera skolan för det är bättre att de får kurserna utanför skoltid. De skulle behöva lägga ett gemensamt schema och få till en större dialog mellan skolan och samhällsinformationen. Introduktionssekreterare

Fyra av sex intervjuade uppgav att närvarorapporteringen idag fungerade bra men att det behövs tydligare information till deltagarna så att de skriver orsaken till sin frånvaro. En av introduktionssekreterarna tyckte att det fortfarande var oklart eftersom hon inte kan se i databasen om och när en deltagare tagit igen ett missat block.

Respons från deltagarna

Sekreterarna hade fått positiv respons både från ungdomar och vuxna deltagare som uppskattade att informationen gavs på modersmålet och att få diskutera med andra i samma språkgrupp. Mindre positiva aspekter som framkommit var att deltagare som varit länge i Sverige inte tyckte att det gav så mycket ny information och att några deltagare missade SFI. Två av sekreterarna hade

märkt en ökad kunskapsnivå hos sina klienter efter kursen och två hade hört kollegor som märkt en skillnad.

De förstår mer än de gjorde innan om Försäkringskassan, bidrag och ersättningar därifrån. Vi pratar allmänt om den förhöjda kunskapsnivån på introduktionsenheten och alla märker en skillnad i kunskapsnivå. Jag märker att det är lättare att ha en dialog med klienten om olika myndigheter. De ser sammanhang och kan lättare förstå vad vi menar. Det här med barnomsorg och hur det funkar och hänger ihop. Introduktionssekreterare

I Alingsås har en deltagarutvärdering visat att deltagarna är nöjda med samhällsinformation på modersmålet. Närvaron för en av språkgrupperna hade varit betydligt bättre än när informationen gavs på svenska. Dock efterfrågades en mer lokal anknytning på den informationen som ges.

Innehållet. Jag hade velat ha mer lokal anknytning. Det enda som jag vill diskutera med enheten är hur man kan anpassa till att ge mer information om Alingsås för vissa block är inriktade på Göteborg, till exempel föreningsliv, sjukvård och stadens historia. Informatörerna var också göteborgare. Introduktionssekreterare

Intervjuade introduktionssekreterare menade alla att det fungerar bra med de lokaler som finns idag på Angereds gymnasiet och Odinsskolan.

Förslag på förbättringar

Förslag på förbättringar har med undantag av den första punkten föreslagits av enstaka personer.

- Fler kvällskurser för att undvika krock med SFI.
- Testa en grupp på lätt svenska.
- Grupp för föräldralediga.
- Synkronisering av information som ges på introduktionsenheter respektive Enheten för samhällsinformation för att undvika dubbelarbete och missar
- Kontinuerliga träffar mellan introduktionsenheten och enhetens personal.
- Färre deltagare i de mindre språkgrupperna för att minska väntetiden och kunna starta fler

Alingsås

- Lokal anknytning
- Fler språk
- Skriftligt material till deltagarna

5.2 SFI/IVIK-anordnare

Resultatet nedan bygger på intervjuer med verksamhetsansvarig och rektor samt två lärare på SFI (ABF och Lernia)⁹ och rektor på IVIK.

Organisering av samhällsinformationen

Samtliga intervjuade var positiva till att samhällsinformationen blivit en egen enhet eftersom informationen nu blir lika för alla och mer kvalitets-säkrad.

En fördel är ju att det blir mer rättssäkert och även om det fanns en kursplan för SFI så var det ju upp till varje lärare för det låg ju inbakat i språkutbildningen. Det här blir ju mer enhetligt där alla får samma också kan SFI koncentrera sig på att vara en ren språkutbildning. Verksamhetschef SFI

Rektor och verksamhetschef för SFI upplevde att de känner väl till verksamheten vid Enheten för samhällsinformation och hade fått ta del av kursens innehåll. Rektorn för IVIK hade dock inte fått någon sådan information. Ansvariga på SFI beskrev också kunskapen om enhetens arbete som låg bland SFI-lärarna. En av de intervjuade SFI-lärarna hade inte fått någon information alls om enhetens arbete medan den andra fått information men inte hade nytta av den eftersom hon undervisade analfabeter på grundläggande nivå i svenska.

De intervjuade var alla positiva till att samhällsinformationen gavs på modersmålet och av en informatör med dubbel kulturkompetens som kan möta fördomar och nå fram med budskapet. Vikten av dialog betonades.

Det var ju grunden i modellen som lades till grund för samhällsinformationen när de startade. Just dialogmetoden för att folk ska kunna förstå, relatera till sina egna upplevelser och en tro på att det är då man kan implementera värderingar. Det är viktigt att det lever kvar och att man utvecklar det. Det krävs ju kompetens och att vara informatör är inte lätt. Det är viktigt att bygga upp något gediget. Verksamhetschef SFI

Flera av de intervjuade poängterade vikten av att utöka målgruppen som får samhällsinformation till att gälla alla nyanlända i Sverige, även personer som varit mer än två år i Sverige och fortfarande går på SFI. En av de intervjuade lärarna menade att många problem hade kunnat lösas om fler fick samhällsinformation då alla SFI-lära-

⁹ Telefonintervjuer genomfördes med lärarna, övriga som personliga intervjuer.

re inte tar upp ämnen som homosexualitet, barnuppfostran eller sex och samlevnad.

Synkronisering av verksamheterna

Vid uppstarten av Enheten för samhällsinformation var det många elever som missade språkundervisningen på grund av osynkroniserade scheman. Detta har blivit bättre menade intervjupersonerna men är fortfarande ett problem. En av lärarna betonade vikten av att samhällsinformationen och SFI inte krockar eftersom eleverna bara har femton timmars SFI-undervisning i veckan.

Det som är negativt med samhällsinformationen är att den inkräktar på min undervisning. Eleverna har bara 15 timmar SFI-undervisning i veckan och viktigt att de får gå den tiden. Vore bättre om det gick att ordna en annan tid eller att det fanns kurser på kvällstid. SFI-lärare

När ungdomsgrupperna startade hade inte informationen nått ansvarig rektor på IVIK. Rektor har senare diskuterat elevernas närvaro i samhällsinformationen med ansvarig enhetschef på en av introduktionsenheterna. De kom då överens om att ungdomsgrupperna skulle förläggas utanför skoltid för att undvika krockar med språkundervisningen. Även rektor betonade vikten av att eleverna inte förlorar för många tim-

mar av språk-undervisningen eftersom de läser i sju veckors perioder för att sedan flyttas upp till nästa nivå.

Både ansvariga för SFI och rektor på IVIK ville gärna ha ett närmare samarbete med Enheten för samhällsinformation och därigenom underlätta för sina elever. Schemaläggning och synkronisering av innehållet till ungdomsgruppernas samhällsinformation var områden där de ansvariga såg en vinst med att samplanera.

Respons från deltagarna

Det var främst de intervjuade lärarna från utbildningsanordnarna som fått respons direkt från deltagarna. En av lärarna hade märkt en tendens att elever som gått samhällsinformation förstod det svenska systemet bättre och hade en mer ansvarstagande attityd till skolan. Hon fick också färre frågor angående pengar av dessa elever och tolkade det som att de fått mer kunskap. Nedanstående exempel visar hur frågan om jämställdhet i det svenska samhället hade nått fram till en deltagare:

Vi hade trepartssamtal idag med ung somalisk kille där jag förklarade för honom varför jag pratar så mycket om kvinnor och kvinnors rättigheter så att han inte skulle känna sig diskriminerad. Då svarade han att han tyckte att det var en jätteviktig fråga

eftersom den ingår i den svenska kulturen och samhället. Lärare, SFI

Rektorn och verksamhetsansvarig på SFI hade inte fått någon negativ respons på innehållet från deltagarna genom skolorna.

Förslag på förbättringar

Nedanstående förslag kommer huvudsakligen från enskilda personer. Tydligast var önskemålen om en *utökad samverkan* mellan parterna där en rad förslag framkom. Förslagen kommer alla från SFI när inte annat anges.

- Få ta del av vad deltagarna lär sig så att lärarna vet vad deltagarna ska kunna.
- Diskussion kring synkronisering av SFI och samhällsinformationsscheman.
- Använda samhällsinformatörernas kompetens vid problem på skolan, exempelvis vid sexuella trakasserier eller hot mot homosexuella.
- Utbildningsdag där SFI-lärarna får möta samhällsinformatörerna och ta del av den värderingsinriktade pedagogiken.
- Bjuda in samhällsinformatörerna till informationsträffar och konferenser på SFI för att de ska få en ökad förståelse för verksamheten.
- Använda utbildningsmaterialet från samhällsinformationen i svenskundervisningen för att öka deltagarnas motivation att lära sig det svenska språket.
- Samordning kring information om utbildningssystemet i Sverige för nyanlända.
- Synkronisering av scheman för ungdomsgrupperna så att de missar minimalt med skoltid (IVIK).
- Synkronisering av information som ges i skolan och på samhällsinformationen så att deltagarna får fördjupning av rätt ämnen och slipper överlappningar (IVIK).

Digital plattform

Rektor och verksamhetsansvarig på SFI såg framtida möjligheter att förmedla samhällsinformation via en digital plattform vilket skulle ge deltagarna möjlighet att repetera sina kunskaper, ge utbildningsanordnarna tillgång till enhetens ma-

terial samt enheten möjlighet att nå fler målgrupper. Elever på SFI kan använda sig av datorerna på Lärcentra¹⁰.

Övriga förslag

- Fler kvällskurser (3 personer)
- Helgkurser med barnpassning
- Läsa samhällsinformation före SFI

5.3 Studiebesöksanordnare

De fyra intervjuade studiebesöksanordnarna hade alla blivit tillfrågade av enhetens personal om att hålla studiebesök eller föreläsningar. Alla arbetade med utbildning inom ramen för sitt ordinarie arbete och såg möjligheter att få förmedla syftet med myndighetens arbete så att deltagarna skulle få kunskap och förståelse för detta. De intervjuade hade själva fått information om enhetens arbete och ett par gick på regelbundna informationsträffar varje termin. De intervjuade upplevde sig vara välinformerade om verksamheten vid Enheten för samhällsinformation.

Studiebesöksanordnarna hade alla ett speciellt budskap som de ville förmedla till deltagarna. Försäkringskassan informerade exempelvis om socialförsäkringen och vilka förutsättningar som gäller för att få pengar. Räddningstjänsten tydliggör att de inte tillhör militären som många tror och har även praktisk brandsläckning på programmet. Polisen ville främst förmedla att de är en demokratisk polis eftersom många deltagare har dåliga erfarenheter från hemlandet. De informerar även om våld i nära relationer, barnaga, körkortsfrågor med mera. Skatteverket ville främst ge en djupare förståelse för folkbokföringsregistret och skatteplikten samt påtala riskerna med svartjobb.

Skattemässigt är det jätteviktigt att de förstår vad pengarna går till och att vi har en gemensam betalningsplikt som går till viktiga saker. Många håller med om att det är så här det ska gå till samtidigt som vi vet att det är svårt för invandrare att få arbete. Vi vet att det är mycket svartjobb men de ska vara medvetna om riskerna om de tar ett sådant. Om det sedan genererar något vet ju inte vi men förhoppningsvis att de tänker en runda till innan de tar ett svartjobb. Studiebesöksanordnare

¹⁰ På Lärcentra finns flexibla utbildningar som till exempel distansutbildningar med tillgång till datorer och möjligheter till tebildkonferenser.

De intervjuade tog upp aspekten att informera på svenska och få det tolkat till deltagarnas modersmål eftersom tolkningen innebär att de inte har full kontroll på vad som sägs. En av de intervjuade föredrog professionella tolkar eftersom dessa var korrekta och utbildade att översätta. Övriga var osäkra och menade att det kunde vara en fördel att informatören kände deltagarna. Ett par intervjupersoner menade att det snarare handlade om individuella skillnader hos personen som tolkade.

Föreläsarna hade alla fått positiv respons från deltagarna i form av frågor, vilket fick dem att känna att de gjort en insats. Ett par föreläsare hade märkt att det var olika frågor beroende på vilken grupp de informerade i men också att utbildningsbakgrunden varierade hos deltagarna. Polisen uppgav att vissa deltagare förberett sig och läst information på Internet i förväg.

Responsen från deltagarna är jättebra. De har varit nöjda och man har känt att man har gjort en stor insats. Och det är alltid några i varje grupp som ska börja i Räddningstjänsten och det brukar jag ta upp i slutet. Studiebesöksanordnare

Samtliga studiebesöksanordnare tyckte att samarbetet med Enheten för samhällsinformation fungerade mycket bra och att allting är förberett när de kommer för att föreläsa. De hade fått positiv feedback för sin informationsinsats från kansliets personal, vilket uppskattades.

Sammanfattningsvis visar resultatet att samverkansparterna upplevde samarbetet med Enheten för samhällsinformation som positivt. Enligt berörda parter var det positivt att samhällsinformationen lyfts ur SFI och kvalitetssäkrats med egen studieplan och ett tydligt innehåll. Alla de intervjuade var också positiva till att informationen ges på modersmålet och med möjlighet till frågor och diskussion. Samverkansparterna pratade också om tendenser till ökad kunskap och förståelse hos elever/klienter som gått samhällsinformation. Studiebesöksanordnarna var nöjda med att ha fått ut sitt budskap till deltagarna och ha fått positiv respons från både deltagare och enhetens personal.

Introduktionssekreterare och framförallt SFI/IVIK-anordnare önskade ett utökat samarbete kring synkronisering av informationsgivning och schemaläggning. SFI såg även behov av kompetensöverföring från samhällsinformatörer till lärare. Kunskapen om samhällsinformationens innehåll bland lärarna beskrevs som låg. Berörd kranskommun efterfrågade mer lokal anknytning på den samhällsinformation som ges. ■

6. Diskussion och slutsatser

Nedanstående diskussion består av tre avsnitt där det första ger en sammanfattning av utvärderingens positiva huvudresultat, hinder och framgångsfaktorer. Avsnitt två behandlar behovet av kvalitetssäkring av verksamheten inom några områden som utvärderingen pekat på. I avsnitt 6.3 förs en diskussion kring samverkan, målgrupper och upptagningsområde.

6.1 Sammanfattande slutsatser

Utvärderingen visar att en stor del av rekommendationerna från den föregående utvärderingen har genomförts på enheten (för detaljer se avsnitt 2.2). Stora insatser har gjorts gentemot informatorerna i form av kompetensutveckling och vidareutveckling av utbildningsmaterialet. Ett förkortat skrivet utbildningsmaterial på lätt svenska är på gång enligt önskemål från deltagarna och rutiner har utarbetats. Föregående utvärdering genomfördes kort efter uppstart medan föreliggande utvärdering visar att verksamheten nu har stabiliserat sig och fungerar väl. Utvärderingens positiva huvudresultat kan sammanfattas i följande punkter:

Informatörerna...

- upplevde en större delaktighet i verksamheten och att samsynen bland dem hade ökat.
- ansåg att kompetensutvecklingen hjälpt dem att bli mer professionella i sin yrkesroll.
- ansåg att utbildningsmaterialet nu är mer anpassat efter deltagarnas behov.

Deltagarna...

- ansåg att samhällsinformationen ger dem kunskap, trygghet och verktyg för integration.
- ansåg att information på modersmålet genom dialog är förutsättningen för att de ska kunna ta till sig informationen.

- var i stort sett nöjda med innehållet i informationen och studiebesöken.

Samverkansparterna...

- ansåg att urskiljandet av samhällsinformationen från SFI medfört en kvalitetsökning.
- var positiva till arbetsmodellen med dialog och information på modersmålet.
- uppfattade samarbetet med Enheten för samhällsinformation som givande
- hade fått huvudsakligen positiv respons från deltagarna och i några fall också märkt en ökning i kunskapsnivå eller ökad förståelse för det svenska samhället.
- tyckte att närvarorapporteringen fungerar bättre än tidigare.

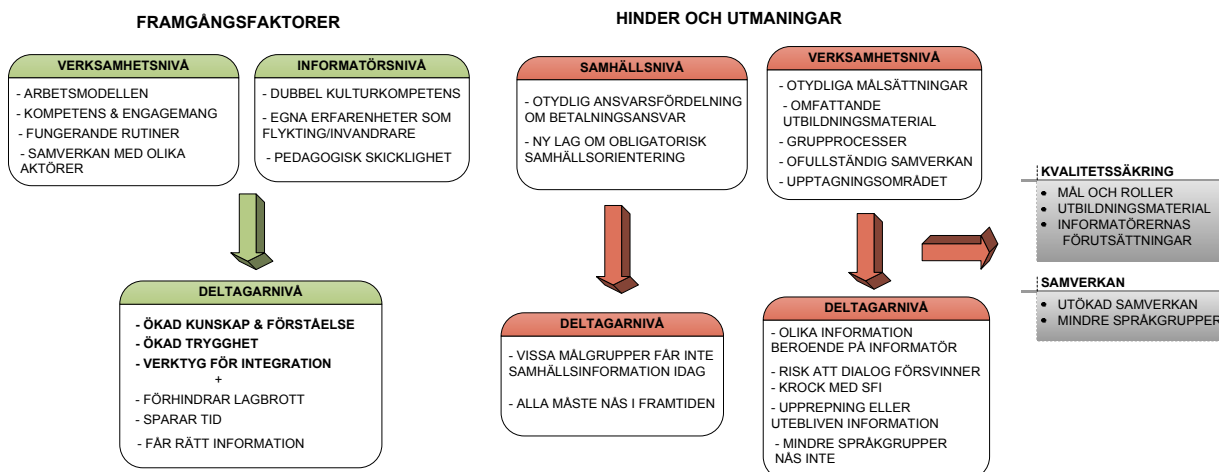
Hinder och framgångsfaktorer

Figur 1 på nästa sida, ger, mycket förenklat, en synsätt av de framgångsfaktorer och hinder som framkommit av utvärderingen. Syftet är främst att skapa förståelse för verksamhetens styrkor men också för de svagheter som finns inom verksamheten och som kan fungera som framtida hinder. Observera att rutorna till höger beskriver både *hinder* och *utmaningar*.

Bilden visar att det finns ett antal framgångsfaktorer på verksamhetsnivå som förklarar det positiva resultatet. Arbetsmodellen med dialog på modersmålet är den främsta framgångsfaktorn som den beskrivs av samtliga berörda parter. Men även informatörernas dubbla kulturkompetens och erfarenheter framstår som betydelsefulla i arbetet med att förmedla informationen till deltagarna. De tydligaste effekterna för deltagarnas räkning är ökad kunskap/förståelse och trygghet samt verktyg för integration. Deltagarna framför även andra positiva faktorer (se nedersta gröna rutan). I den statliga utredningen som presenterades i mars 2010 dras slutsatsen att dialog, re-

FIGUR 1

Framgångsfaktorer och hinder Enheten för samhällsinformation

flektion och diskussion på modersmålet är en viktig förutsättning för att skapa förståelse för det svenska samhället (SOU2010:16). Detta stöds också av modern forskning (Ellström 2009, Haraldsson et al 2005). Den utarbetade arbetsmodellen ligger alltså väl i tiden. Vi rekommenderar därför att enheten fortsätter att värna om sin *arbetsmodell som bygger på modersmål och dialog mellan informatör och deltagare*.

De hinder och utmaningar som bilden visar finns delvis på samhällsnivå och är därför till stor del utanför enhetens kontroll och ansvar. Men det finns också hinder och utmaningar på verksamhetsnivå (röda rutan till höger). Sammantaget får de redovisade hindren/utmaningarna konsekvenser på deltagarnivå vilka påvisas i de nedre röda rutorna med rubriken deltagarna. Utvärderingen visar på två huvudområden där ett vidare utvecklingsarbete kan minska sådana konsekvenserna (rutorna längst till höger i bilden). Dessa områden berör kvalitetssäkring av verksamheten och en utökad samverkan. Inom varje område finns underområden som tas upp till diskussion i nedanstående avsnitt och följs av rekommendationer. Förslag och erfarenheter från berörda parter kan med fördel också användas som utgångspunkt i framtida utvecklingsdiskussioner.

6.2 Kvalitetssäkring av verksamheten

De förbättringsområden som utvärderingen pekar på rör främst behovet av en ytterligare kvalitetssäkring av verksamheten för att minska risken för att deltagarna får olika information eller att dialogen minskar. Nedan preciseras de områden där ett ytterligare utvecklingsarbete kan bidra till att kvalitetssäkra enhetens arbete med att förmedla samhällsinformation.

Målsättningar och roller

Utvärderingen 2008 pekade på att den snabba uppstarten fick konsekvenser i form av otydliga roller och målsättningar. Sedan dess har enheten fört kontinuerliga diskussioner kring informatörernas roll och vad som förväntas av dem. Informatörerna har också fått kompetensutveckling som stöd i arbetet. Utvärderingsresultatet visar att samsynen inom informatörgruppen har ökat. Samtidigt var det också tydligt att vissa informatörer prioriterade dialog medan andra lade tonvikten på information. Det framkom också skillnader i synen på reflektionens betydelse för inläring.

Vi vill trycka på vikten av att fortsätta arbetet med att precisera skriftliga detaljerade målsättningar och delmål som kontinuerligt följs upp för att ytterligare öka samsynen hos informatörerna. Den uppföljning som en av informatörerna nu genomför i form av deltagarintervjuer kommer att fungera som en utgångspunkt för gemensamma diskussioner kring samhällsinformatörernas roll.

En målformulering kommer sedan att utarbetas tillsammans med informatörerna. Målformuleringarna skulle också kunna användas som utgångspunkt för framtida uppföljningar i form av några enkla frågor att ställa till deltagarna efter genomförd utbildning.

Rekommendationer

- Fortsätt med gemensamma diskussioner om målsättningar för verksamheten, gärna på ganska detaljerad nivå. Sätt upp mål och delmål samt hur och när dessa ska följas upp.
- Basera gärna ett framtida uppföljningssystem på delmålen, exempelvis som utgångspunkt för intervjufrågor till deltagare eller informatörer.

Utbildningsmaterialet

De tillfrågade parterna var alla i stort sett nöjda med innehållet i utbildningsmaterialet som upplevdes som relevant och behovsanpassat. Omfattningen på materialet där de flesta blocken innehåller mer än 30 PowerPoint-bilder innebär att informatörerna har svårt att förmedla allt på tre timmar. Informatörerna var inte eniga om vad som bör prioriteras och några upplevde en tendens till förskjutning från dialog mot informationsgivning. Detta är förmodligen en konsekvens av kansliets direktiv att informatörerna själva ska prioritera i materialet. Resultatet visar att det finns behov av styrning för att kunna kvalitetssäkra arbetet så att alla deltagare får samma information.

Vi kan se en fördel i att lyfta ut delar av materialet så att det finns ett minimum av obligatorisk information som förmedlas till samliga deltagare. Det innebär dels mindre förberedelser för informatören men framförallt ökade möjligheter till diskussion och reflektion för deltagarna. Den pedagogiska frihet som vissa av informatörerna uppskattade kan uppnås genom att de själva väljer sina exempel, övningar eller verktyg såsom filmer, bilder och liknande. Risken är annars att dialogen på sikt minskar till förmån för information. Möjligen kan delar av materialet ligga som extra material som informatörerna kan plocka från beroende på gruppens sammansättning. Ett annat alternativ är att lägga dessa delar som studiebesök för intresserade deltagare. Exempel på sådana delar som framhållits som överkurs är delar av historieboken och fakta om växthuseffekten.

Ytterligare en aspekt som framkom gällande materialet var att det krävs ytterligare anpassning till ungdomsgrupperna. En diskussion mellan IVIK och enheten kan klargöra vilken information som förmedlas av respektive verksamhet för att undvika dubbelarbete. Det förefaller som om behoven varierar mellan ungdomar som går på SFI och de som går på IVIK. Möjligen skulle ungdomar som går på vanlig SFI kunna få samhällsinformation i vuxengrupper medan IVIK-ungdomarna får en förkortad version. Det finns också behov av att diskutera hur samhällsinformationen kan göras mer lokal för att knyta an till kranskommunernas deltagare.

Rekommendationer

- Förkorta Power Point-materialet så att det blir färre bilder och mindre text på bilderna för att ge utrymme för dialog. Anpassa det skrivna materialet efter detta.
- Utarbeta riktlinjer för vilka moment i utbildningsmaterialet som är obligatoriska och vilka som kan anpassas efter tid, grupp och intresse.
- Lyft ur eventuella delar av materialet och byt ut det mot studiebesök för intresserade.
- Diskutera med IVIK och berörda informatörer om ytterligare anpassning av materialet till ungdomsgrupperna.
- Diskutera hur en lokal anknytning ska kunna uppnås för berörda kranskommuner.

Informatörernas förutsättningar

Tydligt är att informatörerna upplevde förberedelsestiden som alltför kort för att hinna med både för- och efterarbete. Ett förkortat utbildningsmaterial skulle underlätta förberedelsearbetet och därmed ge utrymme även för efterarbetet. Däremot framkom ett behov av mer utbildning i hantering av grupprocesser och konflikter. Möjligen skulle informatörerna också ha glädje av handledning för att kunna hantera de personliga tragedier som de får ta del av från deltagarna.

Rekommendationer

- Kompetensutveckling i grupprocesser och gruppdynamik
- Diskutera möjligheten till handledning i grupp

6.3 Mot en utökad samverkan?

Utvärderingen visar att samverkansparterna alla hade goda erfarenheter av samarbetet med Enheten för samhällsinformation men önskade en utökad samverkan. Med detta avsågs främst möjligheter att synkronisera utbildningsinnehåll och schemaläggning mellan olika verksamheter men också kunskapsöverföring från enheten till SFI och IVIK. Det finns en nyfikenhet på verksamheten och en efterfrågan att få ta del av den kompetens som finns där. Gemensamma seminarier med samverkansparterna kan öka informationsflödet och förståelsen mellan de olika aktörerna. Det kan också fungera som ett uppföljningssystem för samverkans-aktörerna där samhällsinformatörers och före detta deltagares erfarenheter vidareförmedlas. Om informatörernas erfarenheter ska kunna användas inom SFI vid värderingskrocker krävs förmodligen diskussioner om hur detta i så fall ska lösas praktiskt och ekonomiskt.

Utvärderingen visar att krockar mellan SFI och samhällsinformation fortfarande är ett visst problem. Vikten av att minimera krockar mellan språkundervisning och samhällsinformation är något som betonas i den statliga utredningen som också rekommenderade en samverkan mellan SFI, samhällsorientering och andra utbildningsinsatser (SOU 2010:16). En lösning kan vara fler kvälls- eller sommarkurser, en annan fortsatta informationsinsatser gentemot SFI-lärare och socialtjänsten. Men framförallt kan vi se ett behov av gemensamma diskussioner mellan Enheten för samhällsinformation, SFI/IVIK och introduktionsenheterna om ansvarsfördelningen kring dessa insatser och hur problemen ska kunna lösas.

Rekommendationer

- Workshop där utvalda personer ur varje verksamhet deltar för bättre synkronisering av utbildningarna. Workshopen bör utmynna i en handlingsplan för utökad informationsutbyte mellan verksamheterna.
- Ökad dialog med IVIK och introduktionsenheterna angående schema för ungdomsgrupperna.
- Anordna en konferens för informationsspridning för intresserade lärare och introduktionssekreterare och där samhällsinformatörer och före detta deltagare deltar.

- Diskutera möjligheten att kunna erbjuda informatörer som kulturtolk vid värderingsproblem på SFI-skolorna.

Mindre språkgrupper

Kvarstående problem från den föregående utvärderingen är att deltagare från mindre språkgrupper inte alltid kan erbjudas samhällsinformation och inte alltid anmäls av introduktionssekreterarna. Olika lösningar som samhällsinformation på lätt svenska eller engelska har diskuterats och kommer nu att testas i form av en grupp på lätt svenska. Frågan om samhällsinformation till mindre språkgrupper och anhöriginvandrare är än så länge en fråga på en högre organisatorisk nivå men kommer att aktualiseras om samhällsorienteringen blir obligatorisk. I dagsläget får verksamhetens ansvar främst ligga i att informera berörda på introduktionsenheterna om vikten av att anmäla *alla* från samtliga språkgrupper till samhällsinformation och på så sätt bidra till en kartläggning av behovet.

I den statliga utredningen om samhällsinformationens framtida utformning påtalar utredaren vikten av samordning genom länsstyrelserna för att klara kravet på modersmålet. En dialog mellan Arbetsförmedlingen, GR och enhetens ledning har påbörjats inför det lagförslag som förväntas träda i kraft i december. En utökning av upptagningsområdet till hela GR skulle kunna lösa en del av de problem med mindre språkgrupper som finns idag.

Den statliga utredningen pekar också på distansundervisning genom en digital plattform som en möjlighet. Samma förslag togs upp av SFI-ansvariga, vilka såg möjligheterna till kunskapsmässig samverkan men också genom att SFI kan tillhandahålla datorer på Lärcentra.

Rekommendationer

- Tydliggöra vikten av att anmäla alla deltagare till samhällsinformation för att visa på vilka behov som finns.
- Påbörja en diskussion kring en digital plattform med distansundervisning är ett alternativ för att nå fler målgrupper.

Slutligen...

vill vi betona att utvärderingen tydligt visar att samhällsinformationen är en viktig och nödvändig del av introduktionen för nyanlända. Informationen har bidragit till en ökad kunskap och trygghet hos deltagarna samt försett dem med verktyg för integration. Förutsättningen är att informationen förmedlas på modersmålet och genom dialog och reflektion, något som betonats av både deltagare, forskning och den statliga utredningen. ■

Referenser

- Ellström, P-E. (2009). Användning och nytta av utvärdering: ett lärande perspektiv. I: *Lärande genom följeforskning*. Red: Svensson, L, Brulin, G, Jansson, S & Sjöberg K. Lund: Studentlitteratur.
- Forster, C., Norberg, T. & Björkegren, D. (2010). *Länsstyrelserna. Kartläggning av samhällsinformation för nyanlända*. Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Haraldsson, J., Homer, J., Ketola, K. & Krantz, L-G. (2005). *Tid för gemensam reflektion. Självvärderingar inom Storstadssatsningen i Göteborg*. Göteborgs Stad, Stadskansliet. Västra Frölunda: DocuSys AB.
- Jansson, S. (2008). *Handledning för uppföljning och utvärdering inom Europeiska Socialfonden 2007-2013*. Svenska ESF-rådet.
- Kommunförbundet GR (2009). *Kommungemensam plattform för att främja nyanländas inträde på arbetsmarknaden*. Styrelseärende 2009-12-04.
- Regeringens proposition 2009/10:60. *Nyanlända invandrarers arbetsmarknadsetablering - egenansvar med professionellt stöd*.
- Sennemark, E. & Moberg A. (2008). *Dialog i centrum – en utvärdering av samhällsinformation till nyanlända flyktingar i Göteborgs Stad*. Göteborg: FoU i Väst.
- SOU 2010:16. *Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv*. Delbetänkande av Utredningen om samhällsorientering för nyanlända invandrare. Statens offentliga utredningar.
- SOU 2008:58. *Egenansvar – med professionellt stöd*.
- SOU 2003:75. *Etablering i Sverige – Möjligheter för individ och samhälle*.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Matcha eller rusta? Arbetsförmedlingens framtida insatser för nyanlända invandrare*. SKL.

Material från Enheten för samhällsinformation

- Utbildningsmaterial PowerPoint, block 1-20
- Skriftligt informationsmaterial, block 1-20
- Utbildningsmaterial för ungdomsgrupperna
- Presentationer från studiebesöksanordnare
- ESI kortversion. Ny kursplan för informatörer

Bilaga I

Göteborgs Stad

Gunnared

Enheten för samhällsinformation

2009

Innehåll

Tema 1 Att leva och bo i Sverige

Block 1 Introduktion och ny i Sverige

Block 2 Sveriges och Göteborgs historia

Block 3 Sveriges och göteborgs geografi och natur

Block 4 Boende

Tema 2 Demokrati och välfärd

Block 5 Det demokratiska systemet

Block 6 Demokrati och politik

Block 7 Den svenska välfärden

Block 8 Svenska myndigheter i vardagen

Tema 3 Utbildning och arbete

Block 9 Utbildningsmöjligheter för vuxna

Block 10 Arbetsmarknaden

Block 11 Att söka arbete i Sverige

Tema 4 Hälsa och sjukvård

Block 12 Hur fungerar sjukvården i Göteborg

Block 13 Hälsa

Tema 5 Barn och familj

Block 14 Föräldrar och barn i det svenska samhället

Block 15 Föräldrarollen

Block 16 Jämlikhet och jämställdhet

Block 17 Livskunskap

Tema 6 Kultur och miljö

Block 18 Kultur och fritid

Block 19 Miljö

Block 20 Traditioner, vanor och värderingar i det svenska samhället

FoU_iväst

FORSKNING OCH UTVECKLING INOM VÄLFÄRDSOMRÅDET
Besök Gårdavägen 2 • **Post** Box 5073, 402 22 Göteborg • **Tel** 031-335 5000
Fax 031-335 51 17 • **e-post** fou@grkom.se • **www** www.grkom.se/fouivast